

Добрунова Людмила Едуардівна
доцент кафедри української філології та історії ХНЕК імені С. Кузнеця,
кандидат історичних наук, доцент
e-mail: liudmyla.dobrunova@hneu.net

РОЛЬ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У сучасному світі, коли формується нова парадигма вищої освіти, навчальні заклади мають активно реагувати на виклики сьогодення й швидко адаптуватися до нових реалій, щоб зберегти свою конкурентоспроможність.

Перед закладами вищої освіти стоять завдання бути здатними до перетворень, отримувати реальні трансформаційні результати. Зростає роль гуманітарної освіти, саме вона творить соціокультурний простір, де людина – це найвища цінність.

Стан гуманітарної освіти та її перспективи оцінюються з погляду необхідності формування духовного світу людини, її інтелектуальних та духовних потреб. Саме ці аспекти досліджують сучасні українські науковці різних спеціальностей – філософи, історики, політологи, соціологи (серед них –

Л. Галуха, О. Ісаєва, Г. Шайнер, В. Мірошніченко, А. Петкун, Т. Ремех, Г. Серова, Д. Черняк, Т. Кодлубович та багато інших) [1, 2, 3, 4, 5, 6].

І одним із завдань сучасної української гуманітаристики є формування та захист історичної пам'яті.

Саме інтеграція історичної пам'яті в структуру освітніх програм вищих навчальних закладів має розвивати в здобувачів освіти аналітичні навички для того, щоб розумітися на суперечливих інтерпретаціях історичних подій.

Постає завдання – створити таке академічне середовище, в якому історична пам'ять відіграватиме не тільки пізнавальну роль, а й слугуватиме чинником розвитку поінформованого та соціально відповідального громадянського суспільства.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу наратив щодо підсилення ролі гуманітарних, зокрема історичних дисциплін, як важливої складової державної

політики пам'яті в моделі освіти, особливо зараз, коли йде війна Російської Федерації проти України.

Тому увага українського суспільства має бути прикута до піднесення ролі історико-культурної складової на всіх рівнях вищої освіти. Вивчення історико-культурних процесів забезпечить такі програмні результати навчання, за яких здобувачі вищої освіти зможуть самостійно визначати закономірності й аналізувати суспільні процеси, що відбувалися в минулому та відбуваються сьогодні, розуміти їхні зв'язки й проводити історичні паралелі.

Провідне місце в цих процесах належить кафедрам гуманітарних наук вищих навчальних закладів, що покликані формувати громадянську самосвідомість молоді.

При підготовці цими кафедрами освітніх історичних компонент важливо акцентувати увагу на таких складових, як конструювання власної історії, що розглядається, як фундаментальна потреба суспільства в контексті власної самоідентифікації; як запит на нову наукову інтерпретацію національної історії з метою оновлення поглядів на минуле України та українців; як необхідність звільнення «своєї» історії від багатьох «чужих», ідеологічно заангажованих, а то й неправдивих, трактувань. Актуальними залишаються питання інтеграції історичної науки з іншими гуманітарними дисциплінами.

Для формування громадянської свідомості й державної політики пам'яті, викладачі вищих навчальних закладів можуть активно використовувати у своїй роботі ігрові й інтерактивні технології, розробляти навчальні та методичні посібники нового типу, пропонувати нові формати проведення занять, розробляти сайти персональних навчальних систем інтерактивного й автономного рівня. Це створить умови для адаптації здобувачів вищої освіти до сучасного світу та нових динамічних умов його розвитку.

Шляхами формуванні державної політики пам'яті може стати і створення більш об'єктивних і толерантних підручників, що не дублюють паперові, а містять історичні документи, біографії, словники термінів і понять, бази

графічних матеріалів (портрети історичних діячів, ілюстрації, навчальні картини тощо), історичні карти з можливістю анімації та масштабування тощо.

Засобом активізації інтересу молоді до історичного минулого має стати й використання різних джерел – краєзнавчих, етнографічних, археологічних, пам'яткоохоронних матеріалів, художньої літератури, кінофільмів на історичну тематику.

Процеси гуманізації і гуманітаризації освіти мають не лише декларуватися, а й втілюватися в систему освіти. Необхідно поступово вирішувати проблеми розширення інформаційного змісту гуманітарних дисциплін у професійній підготовці майбутніх фахівців, формувати основи гуманістичного світогляду, розвивати гармонійно розвинуту особистість.

Наш народ сьогодні не тільки створює нову власну історію, але й з повагою ставитися до історичного минулого інших країн, прагне до діалогу з іншими спільнотами світу з метою об'єктивного й неупередженого дослідження складних сторінок історії.

Література

1. Галуха Л. Розвиток історичної освіти як чинник стабілізації національної ідентичності в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. № 81 (1). С. 12–19.
2. Ісаєва О., Шайнер Г. Гуманітарний розвиток студентів як складова системи вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2021. №10 (196). 2021. С. 58-62.
3. Мірошніченко В. І. Роль освітнього середовища у формуванні патріотичних ідеалів студентів закладів фахової передвищої освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 2 (36). С. 342–350.
4. Петкун А. Гуманітарні аспекти вищої освіти в Україні. *Юність науки – 2022: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 15-16 травня 2022 р.). Чернігів, НУ "Чернігівська політехніка", 2022. С. 438-440.
5. Ремех Т. О., Серова Г. В. Роль історичної освіти в становленні патріотичних цінностей та громадянської свідомості здобувачів освіти. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 4 (22). С. 1259–1269.
6. Черняк Д., Кодлубович Т. Соціально-гуманітарна освіта та виклики сьогодення. *Вища школа*. 2021. № 1-2. С. 97-106.